

שיחת ראשי הישיבה

"זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה" הרב אהרן ליכטנשטיין שליט"א*

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע

(דברים ל', טו)

מה הם החיים והטוב, המוות והרע? רש"י מסביר שהטוב והרע הם המעשים הטובים והמעשים הרעים, והחיים והמוות הם השכר והעונש. ספורנו מפרש שהטוב והרע הם השכר והעונש בעולם הזה, ואילו החיים והמוות הם השכר והעונש בעולם הבא; ואם כן על המעשים מדבר הפסוק הבא: "אשר אנכי מצוך היום".

רבנו בחיי מציע שני פירושים:

א. החיים והטוב מתייחסים למי שמקיים את התורה, ואילו המוות והרע – למי שאינו מקיימה.

ב. החיים, הטוב, המוות והרע מתייחסים לתורה עצמה – שעשויה להיות בבחינת חיים וטוב, אך עלולה גם להיות בבחינת מוות ורע, כדברי הנביא: "וגם אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם" (יחזקאל כ', כב).

המוות והרע עשויים להגיע לא רק למי שאינו לומד תורה, אלא גם למי שלומד אותה בצורה לא נכונה.

הגמרא במסכת שבת (לא.) מביאה שלושה משלים למי שלומד תורה ואין בו יראת שמים:

(א) משל לאדם שאמר לשלוחו: העלה לי כור חיטין לעלייה. הלך והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב חומטון? אמר לו: לאו. אמר לו: מוטב אם לא העליתיה

(ב) אמר רבה בר רב הונא: כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות, ומפתחות החיצונות לא מסרו לו – בהי עייל?

(ג) מכריו רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד

יש מספר הבדלים בין המשלים. מהמשל השלישי עולה שהתורה היא שער ליראת שמים, בעוד שהמשל השני רואה ביראה דרך להגיע לתורה; ונראה שאכן יש צדדים לכאן ולכאן – כל אחת תורמת לחברתה. המשל השלישי מציג לימוד תורה ללא יראה כהבל שאין בו ממש, אך המשל הראשון מרחיק לכת הרבה יותר וטוען כי זהו גם

* השיחה הועברה בסעודה שלישית של שבת קודש פרשת נצבים-וילך ה'תשנ"ד וסוכמה על ידי מתן גלידאי. סיכום השיחה לא עבר את ביקורת הרב.

מעשה שלילי, שיש בו משום פגיעה בתורה – "מוטב אם לא העלית" – ושעדיף שאדם כזה לא ילמד כלל.

מן הסוגיה עולה כי הדבר השלילי בלימוד כזה הוא שהתורה נפגעת ומתחללת מכך ששמים אותה בכלי שאינו ראוי לה. לעומת זאת, הגמרא במסכת יומא (עב:) קובעת שיש בכך גם פגיעה בלומד, ולא רק בתורה:

אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים... אמר להו רבא ארבעין: במטותא מיניכו, לא תירתון תרתי גיהנם. מאי דכתיב "וזאת התורה אשר שם משה?" – זכה, נעשית לו סם חיים, לא זכה, נעשית לו סם מיתה

מדוע הלומד תורה בלא יראת שמים יורש שני גיהנום?

רש"י על אתר (ד"ה 'תרתית') מפרש שגיהנום אחד הוא העולם הבא, והגיהנום השני הוא העולם הזה:

להיות יגיעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקיימוה, ותירשו גיהנם במותכם, ובחייכם לא נהיתם בעולמכם

אולם אפשר גם להסביר ששניהם בעולם הבא: מי שלא למד כלל נענש על כך בגיהנום אחד; אולם הלומד תורה לשווא, עמל ויגע בה בלא יראת שמים, יורש גיהנום כפול – לא זו בלבד שהוא אינו ירא שמים, גם תורתו אינה שווה מאומה.

קיימות שתי רמות אפשריות של לימוד ללא יראת שמים. יש אדם הלומד שלא על מנת לעשות, שקיים אצלו נתק מוחלט בין הלימוד ובין המעשה. על אדם כזה, אומר הירושלמי (שבת א', ב):

נח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לעולם

אולם יש רובד בעייתי נוסף. יש מי שאמנם מעוניין לקיים את אשר הוא לומד, אך אינו רואה בלימוד גופו צורך קיומי, ואיננו מבין כי לימוד התורה אינו לימוד אקדמי גרידא כי אם חלק מהותי בעבודת ה'.

אדם שלומד תורה צריך לשאול את עצמו לא רק מה וכמה ללמוד, אלא גם מדוע ואיך. אמנם חז"ל העריכו גם לימוד שלא לשמה ואמרו "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ:), אך זה נאמר דווקא כלפי מי שעל כל פנים לומד שלא לשמה, מתוך הכרה מסוימת בחשיבות הלימוד, ומתוך שאיפה להגיע ללימוד לשמה.

מי שאינו מכיר בערך העצום של לימוד תורה ובצורך הקיומי שבו – התורה עלולה להיות עבורו סם המוות.

הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות מבאר את מצוות 'ולעבדו בכל לבבכם' כך:

מצוות עשה שהיה כל עבודתנו לא – ל יתעלה בכל לבבנו, כלומר, בכונה רצויה שלמה לשמו ובאין הרהור רע, לא שנעשה המצוות בלי כונה או על הספק אולי יש בהם תועלת

הרמב"ן מדגיש את חשיבות האמונה והכוונה בקיום המצוות: אין לקיים את המצוות שלא לשמן, וכמו כן אין לקיימן ללא הכרה בחשיבותן או מתוך ספק בהן.

מאפיין אחר של הדרך הנאותה לקיום המצוות מודגש ברמב"ם בסוף הלכות לולב (ח', טו), שם הוא מתייחס לפסוק "תחת אשר לא עבדת

השמחה שיטמח האדם בעשיית המצות ובאהבת האל – שציוה בהן – עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו, ראוי להפצע ממנו

שוב אנו רואים, אם כן, כי גם מי שמקיים תורה ומצוות עלול להיענש אם אינו עושה זאת כראוי.

אין די לקיים מצוות ולעסוק בתורה סתם. יש לעשות דברים אלו כראוי: לשמם ולשם מי שציוה אותם, ומתוך הכרה בתועלתם ובערכם כמרכיב קיומי בעבודת ה'.

את ה' א-להיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל, ועבדת את איביך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא ובעירם ובחסר כל" (דברים כ"ח, מ-מח).

רש"י מפרש כי מי שלא עבד את הקב"ה בעוד שיש לו כל טוב ובשעת שמחה – יאלץ לעבדו בחוסר כול.

הרמב"ם, לעומת זאת, מפרש שאין מדובר במי שלא עבד את הקב"ה כלל, כי אם במי שלא עבדו בשמחה, ומכאן הוא מסיק:

ודאי שכמה מן הפרמטרים הקשורים לשני המושגים הינם זהים, אך גירי דיליה מתייחס לחיוב הרחקת חפץ מזיק, ודינא דגרמי מדבר על חיוב תשלום במקרה שנגרם נזק.

בראשונים עולים דיונים עד כמה מושגים אלו זהים, אך עקב רוחב הדיון לא נתייחס אליו, לפחות לא בשלב זה.

“על הניזק או המזיק להרחיק את עצמו”

ניתן להסיק ממימרת רבי מאיר, שעל בעל הכרם לשלם כמזיק³, ועליו (כמזיק) להרחיק את עצמו. פסיקה זו נתונה במחלוקת תנאים במשנה במסכת בבא בתרא (ב', יא), בין ר' יוסי לת"ק לגבי הרחקת אילן מבור – מי חייב להרחיק ממי.

בגמרא מבואר במספר מקומות כי המחלוקת היא על מי מוטלת חובת ההרחקה, על המזיק (ת"ק) או על הניזק (ר' יוסי)⁴. להלן על הניזק להרחיק את עצמו, כר' יוסי, בניגוד לאצלנו. לכאורה המימרא נפסקה להלכה.

קיימים מספר הסברים אפשריים לסתירה:

1. התוספות (ב"ב ב., ד"ה 'אומר לו גדור'), מזכירים שלדעתו של ר' יוסי יש חריג אחד: במקרה של 'גיריה דיליה' – על המזיק להרחיק את עצמו. לפיכך, בין אם נאמר שיגירי דיליה שקול לדינא דגרמי תמיד, ולכן במקרה שלנו גם ר' יוסי יסבור שעל המזיק להרחיק את עצמו, ובין אם נאמר שהמקרה שלנו הוא דוגמה למקרה שבו קיימים גם הפרמטרים של 'גירי דיליה' וגם הפרמטרים של דינא דגרמי, כי יש פה נזק של כרמו לתבואת חבירו – גם לר' יוסי על המזיק להרחיק את עצמו.

2. המאירי (ב"ב ב., ד"ה 'זה שאומרים'), מעלה כי ייתכן ובמקרה זה שניהם מחויבים לגדור, והמסרב לכך הוא החייב בנזק השני, ולכן אין פה למעשה עניין של מזיק וניזק.

3. לפי הרמב"ן (ב"ב ב., ד"ה 'נפרצה'), האיסור של כלאיים שהוא עובר על ידי כך שמערבב בפועל בין השורות, ומחייבו לשלם, למרות היותו מזיק (מזכיר אולי מעט את גישת התוספות – שעושה כאן מעשה), וייתכן לומר אמירה פשוטה יותר – יש הבדל בין המקרים הרגילים לכלאיים, כי שם חייב להרחיק מצד הכלאיים, ולא מצד הנזק שגורם, ולכן יצטרך לשלם, בניגוד למקרה של מזיק וניזק שאין צורך אחר חוץ מגרימת הנזק שירחיק.

לפי דעת 'אחרים' ברמב"ן (ב"ב ב., ד"ה 'נפרצה'), נראה שבמימרא פוסקים כרבנן ולהלכה מקבלים את משנתנו לעניין הדינא דגרמי אבל לא לעניין הפסיקה כרבנן נגד ר' יוסי.

היזק שאינו ניכר

הרמב"ם בהלכות חובל ומזיק (ז', א) אומר:

המזיק ממון חבירו היזק שאינו ניכר הואיל ולא נשתנה הדבר ולא נפסדה צורתו הרי זה פטור מן התשלומין

³ וכן מכך שהרחקת ארבע האמות היא בגלל עבודת הכרם, ומסיבות נוספות שלא נכנס אליהן כאן (רבות מהן מובאות במאירי בבא בתרא ב., ד"ה 'זה שאומרים') יוצא שלכאורה המזיק הוא בעל הכרם.

⁴ לדוגמה: "קא סברי רבנן: על המזיק להרחיק את עצמו. מכלל דר' יוסי סבר: על הניזק להרחיק את עצמו" (בבא בתרא יח:).

מחיצת הכרם

שמואל לוי*

כדתנאי: מחיצת הכרם שנפרצה – אומר לו גדור, חזרה ונפרצה – אומר לו גדור, נתיאש הימנה ולא גדרה – ה"ז קידש וחייב באחריות (בבא בתרא ב-:)

על מנת לפסוק במקרה כזה, יש לעבור בין מספר דיונים הלכתיים שונים ולהכריע מהי פסיקת ההלכה בהם, או להסביר את יישומם במימרא¹, כדלהלן.

דינא דגרמי

הגמרא במסכת בבא קמא (ק-:): אומרת שבעל המימרא לעיל הוא ר' מאיר (סתם משנה – ר' מאיר), אשר סובר שגם אם אירע נזק בגמרא על פי המושג בגמרא של 'דינא דגרמי' – משלם עליו המזיק.

הדעה החולקת על ר' מאיר מובאת בבבא קמא (לג:), שם אומר רבה שבשריפת שטרות חוב לא מתחייבים על הסכום שניתן לגבות מהם, אלא כשורף נייר רגיל בלבד. מאחר והנזק אינו נובע ישירות מעצם שריפת השטר – הוא לא מחייב החזר בסכום החוב, בניגוד לר' מאיר.

מושג זה הינו חלק מסוגיה גדולה ורחבה ביחס לדיני תשלומי נזק (גם עקיף), ונביא בקצרה רק מספר אפשרויות להבינו:

לפי הנמוק"י (ב"ק לה:), דינא דגרמי הוא היזק ברור הנראה לעין, כאשר אין מעשה מוגדר שגרם לפגיעה. כך לדוגמה, אם הגדר לא תבנה – התבואה תקדש בכלאיים.

לפי המאירי (ב"ק נו:), דינא דגרמי הוא נזק עקיף, שבו יש כוונה להזיק ולא ניתן להשליך את האחריות על הנזק על אדם אחר. באי-בניית הגדר מתוך יאוש – מחשבה היוצרת כלאיים² – מדובר בדינא דגרמי.

לפי השיטה מקובצת (ב"ק צח:), דינא דגרמי הוא נזק עקיף שנגרם על ידי פעולה של האדם עצמו (כמו להתייאש) ולא על ידי ממונו.

לפי התוספות (ב"ב כב:), דינא דגרמי הוא מקרה שבו החפץ או הפעולה יוצרים נזק (ובמקרה שלנו, הכלאיים), ולא רק מונעים רווח. מושג נוסף שנתייחס אליו בקצרה בקשר לדינא דגרמי הוא 'גירי דיליה' – נזק ישיר המחייב את המזיק להרחיק את נזקו, ולפעמים אף מחייבו בתשלום.

* הכותב הוא בוגר הישיבה בן מחזור מ"ד המשרת בחיל המודיעין.

הדברים מבוססים על מאמר שנכתב במהלך שנה שעברה בשבוע החזרה (כשנלמדה מסכת בבא בתרא בישיבה), מתוך המלצה לכל כותבי המאמרים על הגמרא הנלמדת, לפרסמם גם בדרך קשר – הדבר מעניק נסיון בכתיבה שונה (בעיקר קצרה יותר), וגם עוזר לעורכים ולאחראי פינת העיון.

¹ ישנה מחלוקת מהו המקור לאמירה זאת, המשפיעה על שאלת הגדרתה כ'תניא' או 'תנן', ונשתמש בלשון 'מימרא'.

² כלאיים מחייבים מחשבה – רצון שיתקיימו או יאוש מלמונעם, אחרת אינם מקדשים.

פירוט הלכתי יותר מדויק ניתן למצוא בהמשך (ז', ד):

וכן העושה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת במזיד חייב לשלם בשוגג פטור⁵
נראה כי תקפותו של מושג זה קיימת גם כאן, שהנזק הוא ברמה
ההלכתית ואינו נראה בתבואה, ונעשה בשוגג (לא בצורה מכוונת).
לכן, לפי ההלכה, לכאורה אין הוא נחשב נזק שמשלמים עליו!
ניתן יהיה לדון בפתרון הבעיה על סמך המחלוקת בטעמי הדין
בהיזק שאינו ניכר, המופיעה במסכת גיטין (נג:):

אמר חזקיה: דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד – חייב; מאי טעמא? הוה חזק שאינו
ניכר שמייה הוה, ומה טעם אמרו בשוגג פטור? כדי שידועו... ור' יוחנן אמר:
דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד – פטור; מאי טעמא? הוה חזק שאינו ניכר לא
שמייה הוה, ומה טעם אמרו במזיד חייב? שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא
טהרותיו של חבירו, ואומר פטור אני

או אז, על פי ר' יוחנן, ניתן יהיה להגיד שנחשב כעושה במזיד, משום
שמתרים בו והוא לא גודר. ומזיד – אין הכוונה דווקא למזיד ממש,
אלא לכל מקרה שאין הוא מונע את קיומו של הנזק ביודעין, שאז
גוזרים כדי למנוע זאת, והיאוש הופך זאת למזיד.

התוספות (ב"ב ב:), שואלים מה עם הפסדו של בעל הכרם,
שלאכאורה פותר אותנו מהצורך לקנוס – על כך יש לומר שאם קיים
מצב שיתייאש ולא ימנע את הנזק, זה מראה שלא מספיק פוגעים בו
הכלאיים, ולכן צריך גם לקנוסו.

על פי רב חזקיה, ניתן להגיד שנחשב כשוגג, אך מאחר והתרו בו
ורואים שלא גדר, אין עניין לפוטרו בכדי שיספר – כי הדבר ידוע
מראיה.

הסבר נוסף נמצא אצל מספר פרשנים. לדוגמה, בתוספות (ד"ה
'חייב באחריותו'), לפי ר"י שמבין שההיזק ניכר. כן מופיע בנמוק"י
(ב"ק לה:), שמסביר את אותו רעיון בצורה יותר עקרונית.

האם אוסר אדם דבר שאינו שלו?

עד עכשיו יצאנו מנקודת הנחה שבמקרה שלנו יש נזק, וממילא גם
מזיק וניזק, וצריך לברר מי משלם. אך גם זה שנוי במחלוקת תנאים,
כפי הנאמר במשנה במסכת כלאי (ז', ד-ה):

המסכך את גפנו על גבי תבואתו של חבירו הרי זה קדש וחייב באחריותו רבי
יוסי ורבי שמעון אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו. אמר רבי יוסי מעשה
באחד שזרע את כרמו בשביעית ובא מעשה לפני ר' עקיבא ואמר אין אדם
מקדש דבר שאינו שלו

נראה שר' שמעון, ר' עקיבא ור' יוסי יתקשו להסתדר עם המימרא,
עקב כך שהם עשויים לומר כי לא אירע נזק כלל לבעל התבואה,
ולכן אין לדון מי חייב לשלם.

לפי דעת התוספות (ב"ק ק). וראשונים רבים נוספים, נראה שהדעה
הראשונה במשנה היא של ר' מאיר⁶, ששוונה גם את הכתוב אצלנו,
ואילו שאר התנאים חולקים עליו⁷.

אפשרות נוספת מועלית במאירי (ב"ב ב.), שאומר שבמקרה שלנו
שונה, זאת משום שמאחר והקריב לגדר וזרע שם ברשות חבירו לפני
נפילתה, אז ברשותו נטע, והרשות מאפשרת את קידוש התבואה –
למרות שאינה שלו.

אפשרות נוספת תהיה לנסות לחלק בין דאורייתא לדרבנן, בין שני
המקרים, לפי התוספות שאנן. במשניות במסכת כלאי מדובר על
כלאיים דרבנן (הכרם נשתל בריחוק מהתבואה), ולכן נקנס רק יוצר
הכלאיים לדעת ר' שמעון, ר' עקיבא ור' יוסי. לעומת זאת, כאן,

מדובר על כלאיים דאורייתא, ולכן יוצר הכלאיים יקדש את תבואת
השני. וכן כתב ר' יונה (בבא בתרא ב, ד"ה 'הרי זה קידש').

דעה מעט הפוכה ניתן למצוא ברמב"ן (ב"ב ב, ד"ה 'גרסינן כדתניא')
שאומר שהקדשת התוספת של התבואה שגדלה מאז שנפרצה הגדר
היא דרבנן, ולכן שתי הסוגיות מדברות על אותו סוג של כלאיים,
והמחלוקת שחילקנו על פי התוספות – עדיין קיימת.

ניתן אולי להטות את הרמב"ן לכיוון קיצוני יותר – מכיוון שקיים
רצון שאנשים יחמירו וישימו לב למניעת כלאיים, קנסו גם את השני
כדי שתהיה נטייה להיזהר. אבל בדאורייתא, בשל השכיחות הנמוכה
של צירוף כלאיים דאורייתא, ובשל הנטייה הטבעית של אנשים
להחמיר, לא קנסו שיתקדשו פירותיו של מי שלא יצר את הכלאיים.

לכן אין קשר בין הסוגיות אצלנו בדרבנן (תוספת), בחוסר מעשה
(שלו), וכן במשניות במסכת כלאי בדאורייתא (עירוב במעשה,
הבאת כלאי כרם לתבואה או להפך).

האם יש קניין לגוי בארץ ישראל?

קישור סוגייתנו לשאלה זו היא אפשרות מעניינת, הקשורה לסוגיה
הקודמת (האם אוסר אדם דבר שאינו שלו), ועובדת רק במידה
ומקבלים את ההנחה שהמחלוקת בכלאיים היא גם על סוגייתנו, ור'
שמעון, ר' עקיבא ור' יוסי אינם מקבלים את דברי ר' מאיר כאן.

יוצא על פי דברי התוספות שאנן, שמקשר את המחלוקת בכלאיים
לשאלה האם יש קניין לגוי בא"י כך (לגבי איך לומדים שאדם לא
מקדש דבר שאינו שלו):

ויש מפרשים משום דכתיב לא תזרע כרמך כלאים דמשמע כרמך ולא של
אחרים. ולא נהירא שבירושלמי דריש כרמך ולא של גוי ומפרש אליבא דמאן
דאמר יש קנין לגוי בארץ ישראל ואמאי למאן דאמר נמי אין קנין תיפוק ליה
משום כרמך ולא של אחרים (שיטה מקובצת, בבא קמא ק.)

למעשה נראית מפה אפשרות להנחה חמישית (שיוצאת מהרביעית)
שעומדת ביסודה של סוגייתנו, שר' מאיר סובר שאדם אוסר דבר
שאינו שלו, ושיש קניין לגוי בא"י.

סיכום

מכל הנאמר עד כאן נראה שיתכן והמימרא נראית פשוטה, אך יש
מספר סוגיות שהיא משיקה להם, או אפילו מהווה בהן פסיקת
הלכה, ועל כן צריך לעיין בה בזהירות ולנסות ולראות אילו הלכות
ניתן לדלות ממנה ואילו לא.

⁵ מדובר בנזק הנגרם לפרה – שאינה יכולה להיות עוד פרה אדומה, אך ההיזק לא
ניכר בה.

⁶ משום שבשני המקומות מדובר על 'סתמא של משנה'.

⁷ אם כי רק בשאלה האם אוסר אדם דבר שאינו שלו, ולא משאר הכוונים שהוזכרו
לעיל.

שבת דמוקפין

דוד נוסן

החול אינו בודד, הוא מוקף ביים, שבת מכאן ושבת מכאן, מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל, כיכין ובוועז, ככרובים. כך הוא הדבר גם בצבא, בלהקת זכרות באפריקה, בבני במדבר ובאין ספור דוגמות נוספות. הגנה לא שמים רק בראש, שמירה הראויה לשמה היא רק כאשר שמים בסוף ובהתחלה – "והמים להם חומה מימינם ומשמאלם". גם אנו כיפה לראש ונעליים לרגליים.

קעת ניתן להבין כמה מדרשים ואמירות, בצורה קצת אחרת; ישמרו שתי שבתות ויגאלו – שתיים בדווקא, שאחת זו רק חצי עבודה. "ביום השבת, ביום השבת" (ויקרא כ"ד, ח) – לא נתקע הדיסק, גם לא מדובר בטעות סופר. שבת היא בעצם שתי שבתות – 'שבת שבתון'. למה בפרשיית המועדות שבת מופיעה פעמיים.

המודל הכפול

זו לא הפעם הראשונה שאנו נתקלים במודל זה, של שמירה כפולה. זה קיים ביהדות במגוון מקומות:

פסח וסוכות: יו"ט מכאן ומכאן, כאשר חוה"מ באמצע, כאשר בסוכות אלו שישה ימים!

ספירת העומר: פסח מכאן ושבעות מכאן.¹

תשרי וניסן, מסגרת של ראשי שנה כאשר יש חמישה חודשים באמצע.

כל מסגרת הזמן היהודית בנויה כך, כן הם שנות השמיטה והיובלות – התחלה מבחינת שבת וסיום בבחינת שבת. אני יכול לדמות בנפשי, שני כיוונים עיקריים למה דווקא כך:

ראשית, כפי שאמרנו, זה נוסך תחושה של בטחון, זה לא שהולכים אל הארץ המובטחת, המקור הוא הארץ במובטחת, רק שחוזרים אליה.

שנית, כך הזמן דבוק ואין סופי, שבוע לא נגמר, כל שבת סוף השבוע שהיה וראש השבוע שיהיה, כשלשלאות של ברזל השלובות זו בזו, אי אפשר לעמוד על כך – 'בין השמשות כהרף עין'. אחת הסברות בבין השמשות היא שזה ספק בעצם, ומדובר בזמן שהוא גם אתמול וגם מחר. אין סוף, אין התחלה, זה מעגל, מעגל החיים.²

בסופו של דבר, מדובר במסגרת, לא מסגרת הטפלה לתמונה, אלא כזאת שמחזיקה אותה שלמה. הזמן הוא הבסיס למציאות, והוא אשר נותן לה את המשמעות.³

¹ לפי הפסח, ושיטת הקראים, מדובר בספירה שמוקפת בשבתות – ממחרת השבת, עד לשבת.

² המשכיות העולם בנויה על החפיפה הזאת – שבת הורים וילדים גם יחד. שמעתי פעם על חרקים שאוכלים את ההורים שלהם, אבל האדם אינו כן – הוא חופף עם הוריו, יש 'העברת דור' – 'ושננתם לבניך'.

³ מומלץ לקרוא את ספרו הקצר של הרב אברהם יהושע השל – 'השבת', שפוסק במשמעותו של הזמן נוכח השבת.

טעות נפוצה היא במחוזותינו, לדמות שהבריאה החלה מיום ראשון. דעה זו הינה משובשת וספק ע"ז. הרי ברור, שאם יש נקודה שממנה הכל צריך להתחיל, זו השבת. הלא, יהודים אנו, ולא נוצרים. אמת – אין המצווה נקראת אלא על שם גומרה, ואכן 'המכה בפטיש', היה יום השבת, והאחרון הוא הראשון מהסוף, אבל לא לכך מגמתו. הבריאה לא רק הסתיימה בשבת, אלא גם הפציעה. והדברים פשוטים, כפי שנראה.

פרה-היסטוריה

עוד לפני ששיבת הר עציון קמה, אפילו לפני מדינת ישראל, נוטה דעת החוקרים לכך שצץ העולם. כידוע, בעשרה מאמרות נברא, כך שכל יום בבריאה פותח ב-'ויאמר'. למי שעקב אחרי הספירה, בין השאר צפים עוד כמה 'ויאמרים'. דבר מוזר הוא שעוד לפני האמירה הראשונה, עוד לפני האור, מצינו שני פסוקים. וכאן יש לשאול, מתי הם התרחשו? אז מה באמת קרה לפני כן? על מה מדברת המשנה באבות כאשר היא אומרת 'קדם לעולם'? מה עשה המלך כשעוד לא היתה מלכות? אמנם, לא הייתי שם, שום דבר לא היה.

אבל נראה לומר, באופן כללי, שהמלך שבת. לא שביתה איטלקית, גם לא יהודית. כל אלו עוד לא היו בתוכנית. מדובר בשביתה מוחלטת, אבסולוטית ובלתי ניתנת להמחשה.

שבת היא מעין עולם הבא, אותו נוהגים לכנות – 'יום שכולו שבת'. בשבת יש 'עליית העולמות', חוזרים למקור, אין בה באמת חידוש או יצירה. זה הוא יום מנוחה. כשיש 'תוהו ובוהו', לא צריך לעשות יותר מידי. אמנם, אנו צריכים סוג של קיום, ולא רק שביתה, אז כנגד החושך על פני תהום, אנו מדליקים כיום 'נרות'. דוגמה לשיממון ניתן למצוא בפסוק – 'יכל א-לוהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה' – שם הפרשנים מדברים על כליון, על חזרה ל-'בראשית', לנקודת האפס.

שתי שבתות – למה לא כל יום שבת

נמצאנו שהחול מוקף בשבת; וזה שאנו אומרים – 'ראשון בשבת', 'שני בשבת', וכן הלאה. מפורסם הסיפור אודות ה'חוסיד' שעל רקע מעללי קפיצות הדרך, עצירת השמש ופלאי פלואים משונים ומגוונים של חבריו, סיפר בשבח האדמו"ר שלו, שנסעו הוא וקבוצת תלמידים ביום שישי, אי שם במזרח אירופה. הנסיעה התארכה, והיום החל דוחק. שאלו החסידים את רבם מה יעשו, והרב'ה דמם. השמש החלה שוקעת, והחסידים לא ידעו את נפשם מרוב דאגה. ראה האדמו"ר צרת גוזליו, עמד על הספסל וקרא בקול – 'שבת אהיר, שבת אהיר', ועבר באמצע.

בחורי שיעור ג' המשרתים בגולני ובצנחנים יאלצו לחכות ולאכול חול מספר חודשים נוספים, עד שתופיע בכתב עת חשוב זה ידיעה הכוללת את אזכורם יחד עם המילים 'סיום טירונות'...

עם קשה עורף

על רקע השילוב המסוכן והנפיץ שבין האביב הערבי והקיץ הישראלי, צמרת הפיקוד הצה"לית שיחררה השבוע אגרת רוחה רבת, עם סיום הטירונות של חברי שיעור ג' העורפיים וחלוקתם לחילות השונים.

מערכת דף קשר משוכנעת שהתנופה האדירה בהספק המבצעי תורגש החל מהימים הקרובים ותדווח בכלי התקשורת השונים.

מזל טוב!

לפיני וחנה זילבר, לרגל נישואיהם. מזל טוב גם לאח יהודה מאיר.

